

O uro, un boi xigante domesticado na Galiza

Xosé Salvadores Covas

Recreación de uro · Xosé Salvadores

Elba, pastora das montañas do Courel · Xosé Salvadores

Gando Limiá no Concello de Palas de Rei · Xosé Salvadores

Penso que aínda non é moi coñecida a nivel popular a nosa fauna prehistórica, aquela que existiu cando os animais falaban. Quen sabe que aquí tiñamos rinocefalos, leopardos ou hienas? Quen imaxina os grandes uros pastando tranquilamente nos nosos terreos? Pois si, queda moito labor que facer a nivel divulgativo para dar a coñecer a nosa fauna histórica e o noso modo de convivir con ela.

O museo xeolóxico de Quiroga é un lugar obrigatorio para calquera persoa interesada en saber cousas de nós. Canto máis afondemos no coñecemento do noso, máis cariño lle teremos, como ocorre con todo na vida (sempre que non aparezan ruindades que nos leven ao fastío do estudado). No museo xeolóxico podemos informarnos de trilobites ou cefalópodos que hai millóns de anos andaban nadando nos primitivos mares no lugar que ocupa a serra do Courel, montañas nas que está centrado o museo. Fálanos daquelas épocas tan afastadas do paleozoico ou doutras máis próximas do cuaternario, ás que habería que engadir os fósiles atopados nas minas de lignito nas Pontes e os recentes descubrimentos nas covas para, unindo as pezas do crebacabezas, írmonos facendo unha moi lixeira idea do que foi o noso pasado en canto a fauna se refire.

Mais, para min, o museo ten categoría por poder coñecer nel a Elba: así bautizaron a aquela “pastora das montañas do Courel” á que lle dan unha antigüidade de 9.500 anos. As investigacións recollen que houbo naqueles anos un afondamento do terreo, que era o teito dunha cova, e que levou ao fondo do derrubamento a pobre pastora xunto con tres uros. Polos restos saben que estaba pastoreando aqueles animais e que todos sufriron a mesma sorte (non creo que fora por atopar a aguillada).

O uro era un animal grandioso, un boi enorme, *Taurus primigenius*, que chegaba ata os dous metros de alzada, que tiña unhas defensas potentes, que viviu en Europa hai varios centos de milleiros de anos, que acabaron definitivamente con el no século XVII en Polonia e que

del proveñen moitas das razas actuais de gando vacún. Agora, con moitas dificultades, tentan recuperar a especie. Gastan tempo e miles de euros para dar a volta, e, a partir de gando que poida ter as súas características, chegar de novo ao uro. Entre as moi poucas opcións do mundo, escolleron unha raza galega para rastrexar os xenes, a raza limiá, co cal se converte esta nun tesouro moi antigo do que debiamos saber máis, valorala, conservala e facer un recoñecemento a ela e a quen fixeron posible que chegara ata os nosos días.

O achado e a datación dos fósiles da pastora e dos bois si que me parecen absolutamente extraordinarios. Este descubrimento é excepcional, porque hoxe está situada a domesticación dos bóvidos en datas posteriores (sempre en revisión, isto dos tempos) e se Elba ten 9.500 anos, sería unha adiantada do seu tempo, o cal habería que reivindicar ben polo alto como proba dunha civilización que ía por diante do mundo ata agora coñecido. Non entendo, por certo, como no museo, na divulgación do feito, se afirma que eran uns bois a “medio domesticar”. Como sabían que estaban medio domesticados? Ou é que están condicionados polos datos consagrados doutros lugares? Se toda esta historia que nos contan estivese suficientemente montada e probada e non fose unha elucubración inventada, máis parecería unha falsa humildade propia de quen non quere atribuírse os méritos. Non ten moita explicación máis que a de negar a importancia do propio. Se é así, aforro os cualificativos. Quixera eu ver noutros lugares, fachendosos do seu, como trataban este tema, que me parece cando menos sorprendente e que, de ser certo, podería poñer en cuestión os datos actuais en canto á domesticación de especies a nivel mundial.

A cuestión é que, ao meu ver, o noso país ten relación co uro suficiente coma para que se lle preste a debida atención e apoiar os estudos que poderían devolverlle á humanidade unha especie, estupidamente exterminada, e que podería ser paradigma do que deberiamos ter evitado de non ser os humanos uns insaciábeis depredadores.